

Colofon

DUIN, jaargang 41, nummer 4,
winter 2018

ISSN - 0168-7948

Redactie

Bas Arens, Peter van den Berg,
Annelies Boutellier, Adriaan en Sytske
Dijksen, Jos Lap, Arjen Kok,
Marijke Kooijman, Frans Micklinghoff,
Joost van Reisen, Julius Röntgen

Eindredacteur

Antje Ehrenburg - antje-ehrenburg.nl

Hoofredacteur

Arnoud van der Meulen

Fotoredacteur

Ronald van Wijk

Vormgeving en opmaak

René van Rossum
Puffin dtp & fotografie

Druk

Veldhuis Raalte

Redactieadres

DUIN, Postbus 664
2300 AR Leiden
Tel: 071-5143719
stichting@duinbehoud.nl
www.duinbehoud.nl

Donateurschap

Beschermheer/vrouwe vanaf € 100,-
Instellingen € 40,-
Particulieren € 21,-
Studenten / 65+ € 17,-
Losse abonnementen € 60,-

Betalingen

NL38ASNB8804514132
© Stichting Duinbehoud
Nieuwe donateurs van de
Stichting Duinbehoud kunnen
zich aanmelden op het redactieadres.

Bij de voorkant

Duinen zeereep
Foto: Smit in Beeld

Inhoud DUIN

is een kwartaaluitgave van de Stichting Duinbehoud. Deze stichting zet zich in voor bescherming en herstel van de oorspronkelijke natuur in de duinen en voor het belang van de natuurgerichte recreant.

6

Het Zwin

Dit bijzondere duin- en slufteergebied op de grens van Nederland en België is in Nederland niet erg bekend. Ten onrechte! Onlangs is het gebied uitgebreid. Hoog tijd om eens te gaan kijken. Annelies Boutellier neemt u mee.

12

Samen voor de Kust

Duinbehoud gaat de campagne 'Bescherm de Kust' voortzetten onder de naam 'Samen voor de Kust'. Voorzitter Piet Jonker vertelt hoe. Lokale inbreng is essentieel en onontbeerlijk. Doe ook mee!

22

Bijzondere vondst bruine beer

In de Amsterdamse Waterleidingduinen zijn resten van een Middeleeuwse bruine beer gevonden. Wim Kuijper vertelt u meer over deze spectaculaire vondst.

En verder:

- 2 Column
- 4 Dwars door de duinen
- 10 Overwinterende futen op zee
- 16 Duinen in beeld
- 18 Mossen en korstmossen op vlieren
- 21 Recensies
- 26 Wondere wereld van duin en water
- 28 Mijn duin
- 30 Stuifduin
- 32 Duinleven

Sponsors

DUIN wordt gesponsord door PWN, Dunea en Waternet. Samen willen we laten zien dat de duinen het beschermen waard zijn. Stichting Duinbehoud zal zich echter niet laten beperken in het ondernemen van acties die zij noodzakelijk acht.

Knoppergallen

Dicht aan zee groeien er weinig eiken. De eiken die er wel staan, zijn vrijwel allemaal zomereiken en bevin-den zich net in de luwte, of hebben de vorm aangenomen van een waaiboom, met aan de zuidwestzij dode takken en in z'n eigen luwte blad, dat alles een paar meter hoog. In Berkheide, op de eerste augustus, zag ik in zo'n eik van de eerste soort rond de vroeg gevormde eikels enkele knoppergallen: houtige woekeringen, zeer kleverig nog. Eerder dit jaar moet een galwespe op de jonge eikel bij het napje een eitje afgezet hebben. Het larfje daaruit geeft groeistoffen af, misschien heeft het wespe bij de eiafzetting dat ook al gedaan, en de eik laat zich sturen en vormt een knoppergal. Die omhult de eikel deels. In het galletje laat de larve zich voeden door de eik, en zit intussen in een lekker huisje. Ooit zal de larve veranderen in een wijfjes-wespe van de voorjaarsgeneratie, niet noodzakelijk het jaar erop. Dat wespe kan zonder paring vruchtbare eitjes maken, en zet deze af op meeldraden van de moseik. Daar ontstaan ook weer galletjes, die er evenwel totaal anders uitzien. Het wespe dat uiteindelijk zo'n gal verlaat, is een mannetje of wijfje. Na paring zoekt het wijfje weer een zomereik op, en veroorzaakt weer knoppergallen. Enkele dagen later vond ik trouwens elders in Katwijk eikentakken met wel vijftig eikels vol knoppergallen en geen enkele vrije

eikel. Het is blijkbaar een rijk knopperjaar in mijn omgeving.

Zoals ik in het begin al zei, zijn bijna alle eiken in de duinen zomereiken. Moseiken zijn er zeer schaars. Ze worden ook wel Turkse eiken genoemd. Het is vakwerk van gallenkenner Beijerinck dat hij eind negentiende eeuw de cyclus van knopperwespes ontdekt heeft, inclusief die wisseling van eikensoort. Ook besepte hij dat de meeldraadgeneratie met veel kleinere wespes moeite gehad moest hebben, een zomereik te bereiken. De wind moet echt beslist niet tegenzitten.

Generatiewisseling komt ook voor bij vele andere eikengal-wespen, maar doorgaans wordt er niet een andere eiken-soort opgezocht. Trouwens, voor het vijfduizendsoorten-jaar in het toekomstige Nationaal Park Hollandse Duinen kunnen eikengalwespen een belangrijke bijdrage leveren: er zijn veel galvormende soorten, verder delen ze met andere wespenlarfjes ruimte en voedsel, er zijn parasite-rende larven en die kennen ook weer hun parasieten. Zo kan één gal alleen al vele soorten herbergen. •

Tekst: Peter van den Berg
Foto: Jelger Herder